

การส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

Extension of Longan Production According to Good Agricultural Practices
of Farmers in Hot District, Chiang Mai Province

ภัทราภรณ์ เมืองใจ¹ นาริรัตน์ สีระสาร^{1*} และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ¹
Pattaraporn Muangjai¹, Nareerut Seerasarn^{1*} and Benchamas Yooprasert¹

Received: July 10, 2023

Revised: August 29, 2023

Accepted: August 31, 2023

Abstract: The objectives of this research were to study 1) the conditions of Longan production, 2) longan production practices according to good agricultural practices of farmers, and 3) problems and suggestions of farmers regarding the extension of longan production according to good agricultural practices. The population consisted of 220 longan farmers in Hot district, Chiang Mai province who registered with the Department of Agricultural Extension in the production year of 2022/2023. The 142-sample size was based on Taro Yamane formula with the error value of 0.05. The tool used was a structured interview. The population was selected using a simple sampling method. Data were analyzed using descriptive statistics. The results indicated the following: 1) All farmers planted E-Dor longans. Calcium-Boron hormone was sprayed an average of 13.53 times. Farmers sell longans through the local middleman. 2) Farmer practices in longan production according to the standards of good agricultural practices was the highest level on issue of harvest and post-harvest practices. 3) The problems of farmers regarding the extension of Longan production according to good agricultural practice standards were at a high level in the issue of mass extension. Farmers suggested that officials should prepare documents, manuals, or leaflets, create learning materials, and disseminate knowledge about longan production according to good agricultural practices.

Keywords: extension, longan production, Good Agriculture Practices

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร 2) การปฏิบัติในการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร และ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ประชากร คือ เกษตรกรผู้ผลิตลำไยในอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ในรอบปีการผลิต 2565/66 ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอฮอด จำนวน 220 ราย มีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของทาร์โยมานเน่ โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 142 ราย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คัดเลือกประชากรโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรทั้งหมดปลูกลำไยพันธุ์ฮอด มีการพ่นฮอร์โมนแคลเซียมโบรอนเฉลี่ย

¹ วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จ.นนทบุรี

¹ Agricultural Extension School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, 11120.

*Corresponding author: Nareerut.see@stou.ac.th

13.53 ครั้ง เกษตรกรมีการจำหน่ายลำไยผ่านพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ 2) การปฏิบัติในการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในระดับมากที่สุด ประเด็นการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 3) ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก ในประเด็นการส่งเสริมแบบมวลชน และเกษตรกรเสนอแนะให้ เจ้าหน้าที่จัดทำเอกสาร คู่มือ หรือแผ่นพับ จัดทำสื่อการเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ข้อมูลองค์ความรู้เรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

คำสำคัญ: การส่งเสริม การผลิตลำไย มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

คำนำ

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกลำไยรายใหญ่ของโลก โดยส่วนใหญ่ส่งออกในรูปแบบลำไยสดและลำไยอบแห้ง ผลผลิตลำไยสดทั้งหมดภายในประเทศร้อยละ 90 ส่งออกไปตลาดต่างประเทศ สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูป ได้แก่ ลำไยอบแห้ง ลำไยกระป๋อง และลำไยแช่แข็ง มีการบริโภคในประเทศเล็กน้อย โดยในปี พ.ศ. 2565 การส่งออกลำไยสดมีปริมาณ 600,000 ตัน มูลค่า 22,000 ล้านบาท ตลาดส่งออกหลักของลำไยสด ได้แก่ จีน อินโดนีเซีย และเวียดนาม การส่งออกลำไยอบแห้งมีปริมาณ 162,000 ตัน มูลค่า 7,500 ล้านบาท ตลาดส่งออกหลักของลำไยอบแห้ง ได้แก่ จีน เวียดนาม และฮ่องกง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกลำไยประมาณ 1,702,792 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) แหล่งผลิตลำไยที่สำคัญอยู่ในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย และพะเยา เป็นต้น และทางภาคตะวันออก เช่น จังหวัดจันทบุรี ระยอง เป็นต้น การผลิตลำไยในอดีตเกษตรกรต้องรับภาระความเสี่ยงเกี่ยวกับการให้ผลผลิตของลำไย เนื่องจากการออกดอกติดผลขึ้นอยู่กับความหนาวเย็น นับตั้งแต่มีการค้นพบสารโพแทสเซียมคลอเรตว่ามีคุณสมบัติสามารถชักนำการออกดอกของลำไยโดยไม่ต้องพึ่งพาความหนาวเย็นทำให้ปัญหาการออกดอกเว้นปีหมดไปเป้าหมายการผลิตลำไยของเกษตรกรชาวสวนลำไยคือราคาผลผลิต ช่วงเวลาจำหน่ายผลผลิตที่ราคาดีที่สุดคือ ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ และช่วงที่ผลผลิตมีราคาถูกที่สุดคือ ลำไยในฤดูช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม (ทวีศักดิ์, 2562)

ในพื้นที่อำเภอฮอด มีการผลิตลำไยมากเป็นอันดับห้าของจังหวัดเชียงใหม่ รองจากอำเภอจอมทอง

อำเภอพร้าว อำเภอฮอด และอำเภอเชียงดาว โดยมีพื้นที่ปลูกลำไยประมาณ 34,442 ไร่ เกษตรกรประมาณ 4,148 ครัวเรือน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) เกษตรกรในอำเภอฮอดส่วนใหญ่จะปลูกลำไยเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก โดยปลูกเพื่อจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกจังหวัด เกษตรกรมักประสบปัญหาในการประกอบอาชีพทำสวนลำไยในหลายๆ ด้าน คือ ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำไม่ได้มาตรฐาน ใช้ต้นทุนในการผลิตสูง ทั้งค่าปุ๋ย ค่ายา และค่าจ้างแรงงาน นอกจากนี้ผลผลิตที่ได้ยังมีราคาตกต่ำ เนื่องจากผลผลิตออกไม่ตรงกับความต้องการของตลาดทำการเกษตรตามความรู้เฉพาะทางของตนเอง ไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการผลิตลำไย ขาดทักษะเชิงหลักวิชาการ ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำสวนลำไย เกษตรกรบางคนไม่มีความรู้ในการผลิตลำไยอย่างถ่องแท้ และขาดอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง (รุ่งทิพย์, 2558)

ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้การดำเนินการผลิตลำไยของเกษตรกรมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด ตลอดจนสามารถนำข้อมูลเป็นแนวทางในการส่งเสริมเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปวางแผนเพื่อส่งเสริมให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตลำไยในอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ในรอบ ปีการผลิต 2565/66 ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงาน

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 142 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) มีทั้งปลายปิดและปลายเปิด แบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร 3) การปฏิบัติในการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ตรวจสอบความเที่ยงในการวัด (reliability) ของแบบสัมภาษณ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient หรือ Cronbach's alpha) มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.815 และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ตอนที่ 4.1 เท่ากับ 0.829 และตอนที่ 4.2 เท่ากับ 0.870 โดยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำคะแนนรวมมาหาค่าเฉลี่ยแล้ว จัดอันดับตามเกณฑ์คะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้ 1.00 - 1.80 เท่ากับ น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 เท่ากับน้อย 2.61 - 3.40 เท่ากับปานกลาง 3.41 - 4.20 เท่ากับมาก และ 4.21 - 5.00 เท่ากับมากที่สุด

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 73.20 เป็นเพศชาย ร้อยละ 67.61 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 98.59 ถือครองที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเอง เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตลำไย เฉลี่ย 22.52 ปี ได้รับการอบรมเรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเฉลี่ย 1.63 ครั้ง และร้อยละ 91.55 ได้รับการอบรมจากกรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากมีงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมความรู้และสนับสนุนปัจจัยด้านการ

ผลิตพืชตามโครงการยกระดับการผลิต และคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP ให้กับเกษตรกร สอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาพร (2555) ศึกษาการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยของเกษตรกรอำเภอสามเงา จังหวัดตาก พบว่า เกษตรกรได้รับการอบรมเกี่ยวกับระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยเฉลี่ย 2.25 ครั้ง ใกล้เคียงกับงานวิจัยของวสันต์ (2563) ศึกษาการยอมรับการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน พบว่า เกษตรกรเข้ารับการอบรมเฉลี่ย 3.04 ครั้ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพนิดา (2564) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตลำไยนอกฤดูของเกษตรกรในอำเภอโกสุมพินคร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้ารับการอบรมกับกรมส่งเสริมการเกษตร

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ย 7.11 ไร่ ผลผลิตลำไยต่อไร่เฉลี่ย 1,177.39 กิโลกรัม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการผลิตลำไยของเกษตรกร หากผลิตในพื้นที่น้อยจะทำให้ง่ายต่อการดูแลรักษา สามารถควบคุมปริมาณและคุณภาพให้ตรงตามความต้องการของตลาดได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุหงา (2561) แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดู จังหวัดสระแก้ว พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตลำไยนอกฤดูมีพื้นที่ปลูกลำไยเฉลี่ย 9.36 ไร่ และมีจำนวนผลผลิตเฉลี่ย (ปีการผลิต 2559/2560) 1,170 กิโลกรัมต่อไร่ ขณะที่เกษตรกรร้อยละ 92.25 มีแหล่งเงินทุนของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีการบริหารรายรับรายจ่าย รู้จักจัดสรรเงินในด้านการผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของเสฏฐวุฒิ (2561) ศึกษาความต้องการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกรในอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินส่วนตัวเป็นแหล่งเงินทุนในการทำสวนลำไย

2. สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร

เกษตรกรทั้งหมดปลูกลำไยพันธุ์อีดอ เกษตรกรร้อยละ 99.29 มีการใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ให้กับลำไย มีการพ่นฮอร์โมนแคลเซียมโบรอน เฉลี่ย 13.53 ครั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการใส่ปุ๋ยเคมี

การพ่นฮอร์โมนเป็นการบำรุงต้นในช่วงติดผลและหลังเก็บเกี่ยว ร้อยละ 97.18 มีการตัดแต่งกิ่งลำไย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการตัดแต่งกิ่งเป็นวิธีหนึ่งที่เร่งการแตกใบอ่อน ทำให้ลำต้นฟื้นตัวได้เร็ว ลดการระบาดของโรคและแมลง และง่ายต่อการเก็บเกี่ยว ผลผลิต เกษตรกรทั้งหมดไม่เคยตัดแต่งช่อผลลำไย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการขาดแคลนแรงงานในการตัดแต่งช่อผล และค่าใช้จ่ายสูงในการตัดแต่งช่อผล อีกทั้งเกิดความเสียหายผลผลิตที่ต้องตัดทิ้ง และ ร้อยละ 95.07 มีวิธีการจำหน่ายลำไยแบบสดช่อ (ตะกร้าขาว) โดยร้อยละ 99.29 ขายลำไยผ่านพ่อค้าคนกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจำหน่ายลำไยแบบสดช่อ (ตะกร้าขาว) เป็นการขายแบบคัดเกรด เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ และคณะ (2565) ศึกษาการใช้สารชีวภาพของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยนอกฤดู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมีและพ่นฮอร์โมนบำรุงใบบ่อยครั้ง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปริศนา (2551) ซึ่งศึกษาระบบการผลิตและการตลาดลำไยสดส่งออก พบว่า เกษตรกรมีการตัดแต่งกิ่งภายในทรงพุ่มและตัดแต่งทุกปีหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของพินดา (2564) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการตัดแต่งช่อผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของสรินทร์ (2562) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ลำไยในอำเภอมะทรา จังหวัดลำพูน พบว่า เกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวลำไยแบบเป็นช่อ ส่วนสามารถ และคณะ (2565) พบว่า เกษตรกรมีการคัดเกรดลำไยใส่ตะกร้า

3. การปฏิบัติในการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

เกษตรกรมีการปฏิบัติในการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) เนื่องจากเกษตรกรได้รับการอบรมเรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เฉลี่ย 1.63 ครั้ง โดยมีการปฏิบัติด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมากที่สุด เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุที่เหมาะสม และคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก รองลงมาคือ ด้านการพักผลผลิต

การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา ด้านการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ด้านแหล่งน้ำ ด้านพื้นที่ปลูก และด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ตามลำดับ ดัง (Table 1) ซึ่งสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กล่าวว่า การผลิตทางการเกษตรอย่างถูกต้องและเหมาะสมสำหรับลำไยมีคำแนะนำสำหรับให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลผลิตลำไยที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานที่กำหนด และมีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม มีขั้นตอนการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไย 8 ข้อ ดังนี้ 1) ด้านแหล่งน้ำ โดยน้ำที่ใช้ในการผลิตมาจากแหล่งที่ไม่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนในอาหาร และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2) ด้านพื้นที่ปลูก การเลือกพื้นที่ปลูกที่ไม่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนในอาหารและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีวิธีจัดการพื้นที่ปลูกให้เหมาะสม 3) ด้านการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร ต้องมีวิธีการใช้ที่ถูกต้องเพื่อให้มั่นใจว่าผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัย และไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน 4) ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว มีการจัดการที่ดีในพื้นที่ปลูก รวมถึงปัจจัยการผลิต เครื่องมือและอุปกรณ์ และการกำจัดของเสียเพื่อให้การปฏิบัติงานภายในแปลงปลูกมีประสิทธิภาพ 5) ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว มีวิธีการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพเหมาะสมกับการบริโภค 6) ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา มีการจัดการ การพักผลผลิต การขนย้าย และการเก็บรักษาที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพเหมาะสมกับการบริโภค 7) ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตและสุขลักษณะที่ดี เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผลผลิตและผู้ปฏิบัติงาน และ 8) ด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ มีการบันทึกและการเก็บรักษาทันทีข้อมูลต่างๆ ที่สำคัญในทุกขั้นตอนการผลิต รวมถึงมีเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการตามสอบได้ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2564)

Table 1 Practices on longan production according to standards of good agricultural practices of farmers

n = 142

GAP Standard	\bar{x}	S.D.	Interpret	Rank
Water source	3.49	0.763	High	6
Planting area	2.53	0.780	Low	7
Use of pesticides in agriculture	4.32	0.801	Highest	3
Quality management in pre-harvest production process	3.79	0.849	High	4
Harvest and post-harvest practices	4.43	0.710	Highest	1
Produce resting, moving in the planting field and storage	4.41	0.754	Highest	2
Personal hygiene	3.65	0.946	High	5
Data recording and traceability	2.21	1.147	Low	8
Total	3.60	0.844	High	

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

4.1 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70) เมื่อพิจารณาแล้วเกษตรกรมีประเด็นปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.97) เมื่อวิเคราะห์ปัญหาแยกรายประเด็นพบว่า เกษตรกรมีปัญหาการส่งเสริมแบบมวลชนอยู่ในระดับมาก (3.46) ดัง (Table 2) ทั้งนี้จากปัญหาด้านการส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า เจ้าหน้าที่ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลองค์ความรู้ ขาดการจัดทำเอกสาร คู่มือ หรือแผ่นพับ และขาดการ

จัดทำสื่อการเรียนรู้เรื่องการผลิตลำไย ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทำให้เกษตรกรขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันทา (2561) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า ปัญหาด้านการสื่อสารแบบมวลชน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ เกษตรกรไม่เคยอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในการให้ความรู้ ไม่เคยรับฟังวิทยุกระจายเสียงในการให้ความรู้ ไม่เคยรับชมและรับฟังการใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ในการให้ความรู้ ไม่ได้รับความรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ และไม่เคยใช้แอปพลิเคชันในการให้ความรู้ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมาก การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการให้ความรู้จึงไม่มีความสำคัญสำหรับเกษตรกร

Table 2 Farmers' problems regarding the extension of longan production according to good agricultural practices

n = 142

Problems	\bar{x}	S.D.	Interpret	Rank
Longan production according to good agricultural practices	2.43	0.845	Low	
Water source	2.48	0.807	Low	3
Planting area	3.53	0.766	High	2
Use of pesticides	1.74	0.790	Lowest	6
Quality management in pre-harvest production process	2.24	0.818	Low	5
Harvest and post-harvest practices	1.60	0.739	Lowest	8
Produce resting, moving in the planting field and storage	1.70	0.748	Lowest	7
Personal hygiene	2.44	0.954	Low	4
Data recording and traceability	3.70	1.135	High	1

Table 2 (continued).

n = 142

Problems	\bar{x}	S.D.	Interpret	Rank
Public relations communication	2.97	1.096	Moderate	
Individual extension	2.38	1.018	Low	3
Group extension	3.07	1.163	Moderate	2
Mass extension	3.46	1.106	High	1
Total	2.70	0.971	Moderate	

4.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.58) เมื่อพิจารณาแล้วเกษตรกรมีประเด็นข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68) เมื่อวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแยกรายประเด็น พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะการส่งเสริมแบบมวลชนอยู่ในระดับมาก (3.94) ดัง (Table 3) ทั้งนี้จากความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดทำเอกสาร คู่มือ หรือแผ่นพับ จัดทำสื่อการเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ข้อมูลองค์ความรู้เรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการ

เกษตรที่ดี เนื่องจากเจ้าหน้าที่อบรมให้ความรู้แต่ขาดการจัดทำเอกสารและสื่อองค์ความรู้เรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรวุฒิ (2557) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการแหล่งข้อมูลด้านการส่งเสริมการเกษตรจากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่รัฐจากสื่อกลุ่ม คือ การอบรม/สาธิต และจากสื่อมวลชน คือ นิทรรศการ/การจัดงาน และสื่อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้จากเฟสบุ๊ก และสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพร (2560) ศึกษาการผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกรอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้จากช่องทางการส่งเสริมความรู้ในการผลิตลำไยคุณภาพจากสื่อต่างๆ ในระดับมาก

Table 3 Farmers' recommendations on extension of longan production according to good agricultural practices

n = 142

Problems	\bar{x}	S.D.	Interpret	Rank
Longan production according to good agricultural practices	3.47	1.024	High	
Water source	3.99	1.083	High	2
Planting area	4.25	0.883	Highest	1
Use of pesticides in agriculture	3.42	1.292	High	4
Quality management in pre-harvest production process	3.29	1.011	Moderate	6
Harvest and post-harvest practices	2.93	0.997	Moderate	7
Produce resting, moving in the planting field and storage	2.70	0.891	Moderate	8
Personal hygiene	3.38	1.022	Moderate	5
Data recording and traceability	3.81	1.010	High	3
Public relations communication	3.68	0.973	High	
Individual extension	3.38	1.075	Moderate	3
Group extension	3.71	0.912	High	2
Mass extension	3.94	0.931	High	1
Total	3.58	0.999	High	

สรุป

เกษตรกรได้รับการอบรมเรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเฉลี่ย 1.63 ครั้ง และส่วนใหญ่ได้รับการอบรมจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยหน่วยงานควรอบรมให้ความรู้เป็นประจำอย่างต่อเนื่องและบ่อยครั้ง เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ เกษตรกรมีการปฏิบัติในการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมากที่สุด ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือการผลิตลำไย ที่ส่งต่อกันมารุ่นสู่รุ่น จึงทำให้เกิดความชำนาญ มีประสบการณ์และมีความรู้ในด้านการเก็บเกี่ยวค่อนข้างมาก ในส่วนของปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีปัญหาด้านวิธีการส่งเสริมมากที่สุด พบว่า เกษตรกรมีปัญหาการส่งเสริมแบบมวลชนมากที่สุด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลองค์ความรู้ ขาดการจัดทำเอกสาร คู่มือ หรือแผ่นพับ และขาดการจัดทำสื่อการเรียนรู้เรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทำให้เกษตรกรขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และในส่วนข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เกษตรกรมีข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริมมากที่สุด พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะการส่งเสริมแบบมวลชนมากที่สุด เกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดทำเอกสาร คู่มือ หรือแผ่นพับ จัดทำสื่อการเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ข้อมูลองค์ความรู้เรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เนื่องจากเจ้าหน้าที่อบรมให้ความรู้แต่ขาดการจัดทำเอกสารและสื่อองค์ความรู้เรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมในพื้นที่ควรจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง และ

บ่อยครั้ง เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในแปลงของตนเองได้

1.2 เจ้าหน้าที่ควรจัดทำเอกสาร คู่มือ หรือแผ่นพับ จัดทำสื่อการเรียนรู้ข้อมูลองค์ความรู้เรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เป็นปัจจุบัน มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้ทั่วถึง เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาการส่งเสริมแบบมวลชนมากที่สุด โดยเจ้าหน้าที่ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลองค์ความรู้ ขาดการจัดทำเอกสาร คู่มือ หรือแผ่นพับ และขาดการจัดทำสื่อการเรียนรู้เรื่องการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทำให้เกษตรกรขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรติดตามตรวจสอบการปฏิบัติของเกษตรกรเป็นประจำ และต่อเนื่อง เพื่อแนะนำและเผยแพร่ความรู้ด้านความก้าวหน้าวิชาการ และกระตุ้นให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตลำไยนอกฤดูให้ได้คุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ใช้ในการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตลำไย

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการรวมกลุ่มในการผลิตและการจัดการด้านการตลาด เพื่อรวบรวมผลผลิตที่ได้คุณภาพ สร้างอำนาจการต่อรองราคากับล้งในพื้นที่/พ่อค้าคนกลาง

2.4 ควรศึกษาด้านการตลาด เพื่อรองรับผลผลิตลำไยคุณภาพนอกฤดูในอนาคตให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. การปรับปรุงข้อมูลเกษตรกร. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://farmer.doae.go.th>. (2 มีนาคม 2566)

- จิรัฐมิ มงคล. 2557. ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 96 หน้า.
- เฉลิมพร ลำน้อย. 2557. การผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกรอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 130 หน้า.
- ทวีศักดิ์ ชัยเรืองยศ. 2562. เทคโนโลยีเกษตร: การผลิตลำไยนอกฤดู. เทคโนโลยีชาวบ้าน. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_3693. (12 มีนาคม 2566)
- นิภาพร วงศ์สะอาด. 2555. การปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยของเกษตรกร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 113 หน้า.
- บุหงา จินดาวานิชสกุล. 2561. แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดู จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 118 หน้า.
- ปริศนา หาญวิริยะพันธุ์. 2551. การศึกษาระบบการผลิตและการตลาดลำไยส่งออก. ผลงานวิจัยและพัฒนา ปี 2551. รายงานผลการวิจัยและพัฒนา. คลังผลงานวิจัย กรมวิชาการเกษตร. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <https://www.doa.go.th/research/showthread.php?tid=1557>. (2 กรกฎาคม 2566).
- พนิดา เปรมจิตติบัณฑิต. 2564. การส่งเสริมการผลิตลำไยนอกฤดูของเกษตรกรในอำเภอโกสุมพิสัยจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 120 หน้า.
- รุ่งทิพย์ ชัยพรหม. 2558. กระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตำบลสอธอด อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย 6(1): 165-175.
- วสันต์ ธรรมสอน. 2563. การยอมรับการผลิตลำไยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 102 หน้า.
- สรินทร์ ต้นเล่า. 2562. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ลำไยในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 159 หน้า.
- สามารถ ใจเดียว สิวลี รัตนปัญญา และสุรศักดิ์ นุ่มมีศรี. 2565. การใช้สารชีวภาพของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยนอกฤดูอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร 40(1): 40-49.
- สุนันทา ณ มา. 2561. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 131 หน้า.
- เสฏฐวุฒิ มิ่งมงคลศิริธร. 2562. ความต้องการส่งเสริมการผลิตลำไยคุณภาพของเกษตรกรในอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 123 หน้า.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2565. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2566. สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. 242 หน้า.
- Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Edition, Harper and Row, New York. 1,130 p.